

III - 12

A. G. ŞABURAKOV

PRAVOPISANIJANЬN
ÇUUNTЫLU

TASKADUULARЬ
BAŞTAMЬ ŠKOLDO
II KLASSKA

55 akça
коп.

OGIZ
NOVOSIBIRSK
1936

4с(аат)043
5112

A. G. ŞABURAKOV.

PRAVOPISANIJANЬН

ÇUUNTЫLU

TASKADUULARЬ

BAŞTAMЬ ŞKOLDO
II KLASS

RSFSR Narkompos çөртөгөн.

1-къ ВӨЛҮК

Горно-Алтайская областная
• БИБЛИОТЕКА •

NOVOSIBIRSK
OGIZ
1936

А. Г. ШАБУРАКОВ

УПРАЖНЕНИЯ
ПО ПРАВОПИСАНИЮ
ДЛЯ II КЛАССА
НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ
(ойротский язык)

Утвержден Наркомпросом
РСФСР

1-ая ЧАСТЬ

НОВОСИБИРСК
ОГИЗ
1936

1-къ. Kassta yyrengenin katap өдөри.

1. Stixotvorenijalъ късьгала вилip альгар.

Kys.

Kөзинин چазып көлдij төгүр,
Kyren չysty kys keldi.
Agaştyп вурин sargartър,
Salkып la sogър çerge төkti.

Biciger:

Agaş,—agaştar, agazыт
Kys-kyskyde, kyzinde.

2. Късьгър альгар. Опъң віcір альгар. Turguzar چerlerine tocka la چаан вуква turguzър тұтыгар.

Menin adam andap çyrip چапър keldi воjыла kozo tylkyniң balazып ekeldi tylkyniң balazъ kicinek bolgon віs опъң چапъла sytty tabak ekelip turguzър berdibis tylkyniң balazъ sytti ice berdi kөstөri taamdu چитыльр, будь kolъ aştaganalyна тұrlazър turдь.

3. Bicір альгар. At sөstөrdi aldьпаң ciју tartър temdekteger.

Vladimir Il'ic Lenin işmekci le kre-stijandardып вaşсызъ. Ol kacan kicinek bolor tuzunda, опь Volodja Ul'janov dep ajdajtandar. Ol Volga çakazъnda Simbirskte съккан. Emdi ol gorod Ul'janovsk dep adalър çat. Lenin Kazan' la Peterburgta yyrengen. Peterburg. Neva çakazъnda-çaan gorod boлър çat. Ok-tjabr'dыn revoljutsijazъ ondo baştalgan. Emdi ol Leningrad dep adalър çat.

4. Stixotvorenijskij kysyrgar. Bicip al'gar.

Kyškъ çol.

A. S. Puškin.

Koju vьçъraş bulut ətkyre,
Съдър җадыгъ чаркынду ај,
Sañskaan da исрас саръ сөлди,
Çарыдър туръ җајынаду.

Kыјп-шыralu кьштып җолыла,
Сегүүly ус at варър җат.
Чанъс аај тавъшту кузынileri
Kulakka өдүү шыңыrap җат.

5. Ermekterdi bicip, tockanyq ordynä çetre bicilvegen sestördi turguzsъgar.

1. dep kыrdып кыгънда izin kөr-dim dep gorodtyn çapынса Majmanyn suuzъ agъr җat.

2. Cuj icinde dep cer bar, ondo agas kөp.

3. Kөş—Agaştyп dep cerin өtkөndө, sook-ton kerek.

Çetre bicilvegen sestöri: Вавырган, вавырган Ojrot-Tura, 2) Çodra, codra 3) Kujaktanar, kujaktanarga.

6. Киисындың көсөнгөр алъгар. Опъң icinde, ortozънда „j“ вукvalu səstər тавъгар. Ol səstərdi kөrgyzy аајыңса kajdan kөсүретенин çart tap съгара висир алъгар.

Kөrgyzy: *Sъjdьndь-sъj-dъn-dь*.

Kar çaadь. Аңсылар, tijin өөжи җедип keldi desti. Oncozъ şыждынър aldb. Tajga җаагъ bastь. Kar kalындай җаап kelerde, canalarып kijdiler. Andaar җерине çettiler. Tyzin andap tynyn amrap ujuktap turdylar. Kozo eecidip turgan, ijteri tijindi taap berip turdь.

7. Киисынды висир алъгар, Bicip җадала, səstərdi oncozън kөcyrer җеринең welykterine welyp salыgы.

Mal izinde еп агътк mergendyci sebalin ajmagында „Кызыл Ojrot“ — dep attu kolxoz bar. Ol kolxoztып ىылкы маън Мъзажев Tarpan dep kolxozсы kytken. Опъң kytken маънаң, kicegen ucun korotсы çok bolgon. Malъ ardak çakşы turър turgan. Mъzajevtъ çakşы iștegen ucun, SSR Sojuzънъп Tes Komitedinin çөвile Leninnin ordenile nagra-da bergen

Surak ermek le кыj ermek.

8. Bu ermekterdi висир алъгар. Kerekty temdekterin turguzъгар.

Sen pioner-ве
Ol cakşы uyrenip çat-pa
Bala оյнды syyp çat-pa
Malas vi kyn şkolgo keler-ве
Ene, çaj bar-ва
Pioneerler lagerge kacan keler.

9. Bu karyu ermekterge kelizer suraktar bicer.

Kərgyzy:

Senin ajlyp kajda?

Menin ajlym Ulagan ajmakyń
Colușman dep cerde.
Ol 10 čaștu boldy.
Olor 2-ci klassta yurenip
çadylar.

Menin adam kolxozcь.
Bistin klassta mergenciler
kep.

10. Bicip alıgar. Kazъ la çoldып ucune kerekty temdekterin tur-guzъgar.

Kokъr.

- Aju tudыр aldым.
- Beri çedinzenç.
- Başraj çat.
- Ajsa војьп kelzen.
Bozotpoj çat.

11. Çart edip kысьъgar. Temdek turguzar čerlerine kerekty temdekterin baza tocka la çaan bukvalarъn turguzъp turъgar.

Ajas kyn.

Bu kyn kandyj ajas bolgon kynniň çarъdъp turgalъna baldardыn ynderi çylgajakta kandyj tъп çapylanъp çat kөriger, kыrdы tөmөн usup kleetkenderin kөr, kөr, сысып kaldylar.

12. Bicip alıgar. Toktoor čerine kerekty temdekterin turguzъgar.

Kacanda belen-ondyj səsti kem ajdъp çat onojdo pioner ajdatan Ort Ort kajda Ort derevnede Tur Ne bolo berdi Tegeligim uštula berdi.

13. Kысьъgar. Onon bicip alıgar. Kazъ la temdek ne ucurlu turgalъn ajdъp beriger.

Kokъr-kiisъp.

1. Oj, өвөгөп, bozu kөrdin emeş-pe?

— Kandyj nemе edi?

Kyren.

- Mojъnda buulu bedi?
- Ee buulu edi:
- Calmazъ sъjryk bedi?
- Çe ol turvъj baza:
- Çok kөrbөdim.

Predmetti, ольп өңі-видуун, ольп канајър турғалып көстөр турған сөстөр.

13. Bu səstərdi kəsərala eç ozo „kem?“ dep surakka karu bo-
lşp turgan səstərdi cəgara vicip alıgar. Onoq „ne?“ — dep surakka
karu bolşp turgan səstərdi cəgara vicip klıgar.

Mişa, saras, вальк, traktorсь, Kolja, at, yyredyci, pero, yyrencik, taan, kas, maşina, paravoz, takta, salkын, kar, çaaş, avtobus, aju, вөry, kolxozсь, poctoljon kyn, ась.

14. Tockalardың ордына кerekty сөстерди күпсудаң алър турғузьган.

аданнан пис'мо алдың ва?
аданнан пис'мо алдым.

Sende barba? Mende la bar.

Bu kyn . . . bolor. Kyskyde cudap turat.

Kışkıda çaan çaat.

Kerek sestøri: (*sen, men, at, uj, cuun, kyn, kar*).

15. Күисъндь късыгъар. Төмдектеген сөстөрди съгара вісір алала шылте аյпса келізег---(не?) емеze (кем?) деп сурактар тұру-
зъгар.

Enem mergenci.

Bistin klass kolxozko ekskursijaa çyrdi. Ol kolxozto adam la enem iştep çat. Adam attar kijninen çyryp çat,
Enem uj saap çat.

Bis қылу казаганга kirgenibis. Kazagannың ici қылу, aru, çaryk emtir. Anda ujlar eki kol çergelej turglagапын kөribis.

Bu ujlardan kijnen bir brigada çyrip çat.

Kazъ la dojarka 12 uj saar.

Menin enem mergendyci. Ol 18 uj saap çat.

Uj saajtan kənək salatan turaa kirdibis.
Anda stenede тъндыј plakat turь.

Mergen iştin ucun!

Plakatka koştoj виcikter kadap saltыг. Ol виcikterde mergendycilerdin bydyreten izin виcigen. Bis mergendyciler тъндыј kerekter bydyreribis:

1. On eki ujdan saagъvъs.
2. Ujlardың sydin kaktaj saagъvъs.
3. Ujlardың emcegin oorъtraj aru tudarъvъs.
4. Uj saar kənəkti aru dudarъvъs.
5. Işti kacanda ujadatpasъvъs.
6. Mergen işke çанды nəkərlөr tartarъvъs.

16. Bu ermekterdi късыгър alъgar. Kem? dep surakka karuボльр turgan səstөrin bir stolbikka съgara вicip alъgar. Onoң ne? degen surakka karuボльр turgan səstөrdi baza bir stolbikka съgara вicip alъgar.

Kysボльр keldi.—Agaştyң vyrleri sargardы.—At kiştep çat.—Koj maarъp çat.—Pastux mal kydip çat.—Uyredyci baldar yyredip çat.—Adusъ şkoldo yyrenip çat.—Men bu kyn şkoldың çiupъnda boldым.—Sen çiunda boldың-ва? - Ol erten neni eder?—Kar çaadь.—Sook boldь.—Tos tondь.—Baldar canalу вагър çat.

17. Kiisъндь вicip alъgar. Suraktardың ordына turgan səstөdөп syylte аајьпса kelizerin turguzъgar.

Ijt le at.

(Ne?) le (ne?) cecerkeşti: Sarь ijt atka ajttы:

— (Kem?) baza çaan avakaj turun: Seni vi ајыldan syrip te salza, mee kem çok.

Arь beri neme tartarga kъra syrerge syreen neme-ve?
Senin onon artыk nemen çok.

Mee tendezer senin nen var?

Men (ne?) амър bilvej çadым. Tyşte (neni?) kydyzedim.

Tynde deze ајыл karuuldaјьт.

At ajttы:—Senin səzin сыр չып.

— Çe (kem?) (ne?) syrvej arъ beri neme tartpaj turgan bolzom, see karuuldaarga da neme çok bolor edi.

Kerekty səstərdi: *Jjt, at, kъra, tyn, tys, mal, men.*

18. On çapndagъ la sol çapndagъ stolvikta turgan velykterden şyylte aaýnca kelizerin kolbooştygъr ermekter bydyriger. Temdektegen səstərin cıgara vicip alýgar.

Ak kojon
Çegyyly attar
Sadtyп taktaزъ
Kөөшрөк kar
Ak çalan
Kөk ecki

Çol-lo canaktu вагър çat.
Kapusta çip çat.
Çaadъ
Tırъ
Çelip çat
Çaýlyп kalgan çadъгъ.

19. Stixotvorenijeni vicip alýgar. Tockalardып ordыna kapsunda turgan səstərdən аýr, şyylte aaýnca kelizerin turguzьgar.

Çotkon.

...çotkon kyn вyrkedi.
...kujun ojnoddъ.
...andъj ol ogыrdъ,
...bala clap ьjladъ.

...turapъп савыптызъп,
Antararga kyçirendi.
Enirde kelgen kizi cilep
Ezigibisti kalъrattъ.

Kerekty səstəri: *Karlu, Kazъr, Ças, Eski.*

20. Bu ermekterdi vicip alýgar. Kandyj?—dep suraktып ordыna kelizer səstərin turguzьgar.

1. (Kandyj?) at çerin sanap kiştedi,
(Kandyj?) baaldar şkolgo yyrenip çat.
(Kandyj?) ulus likpunktta yyrenip çat.
(Kandyj?) kolxozcъlar mal izin çarandыrdъ.
(Kandyj?) ujdып sydi kөp-te koju-da.
Kъşkъda (kandyj?) ton өdyk kijldiler.

2. (Kandýj?) рәка çer albas.
 (Kandýj?) kizi kyn albas.
 (Kandýj?) kiziniң azъ kөр.
 (Kandýj?) kiziniң bijdi kөр.
 (Kandýj?) kizi icer kursagъп kyzeer.
 (Kandýj?) kizi ьstu ajыl kyzeer.

Kerekty səstəri: 1. Çeeren, ças, çaan, mergenci, ceren, ćybu. 2. Tezinin ćyrgen, Tegin ćyrgen, çalkaurbas, çalku, istemkej, istenbes.

22. Kuiscынды вicip alьgar (kandýj?) dep surakka karu voьp turgan səstərin сыгара вicip alьgar.

Bistin klass.

Bistin klass, şkoldың vir çaan degen kъvь. Klassta partalar turъp çat. Partalarga udra klclinek çaraş stol turъp çat. Stoldың агъ çapъnda къзы oturgъş turъp çat. Ol stol lo otъrgъşka yyredyci otъgър çat. Stenede klasstың kara toskozъn ilip salgan. Stenege çava çaan şkaf turъp çat. Tolъkta kamelek-turъp çat. Stenede geografijапын kartazъ, turъp çat. Lenin, Stalin, Kalininniң portretteri, къзы bəsle kujulagen turъp çat.

23. Kuiscынды вicip alьgar. Onoң en ozo (kandýj?) dep surakka katu voьp turgan səstərdi сыгара вicip alьgar. Oňq kijnde (ne?) emeze (kem?) dep surakka katu voьp turgan səstərdi aldъnaң ciyu tartъp temdekter salьgar.

Ekskursija.

Bisti yyredyci çalanga ekskursijaa apardь. Bis ak-cөl çerle bardъvъs. Ajas, ćыlu, ćыдь çaraş, kyn bolgon. Ne-le neime oncozъ өzyp cecektter çajylъp turgan tuzъ bolgon. Къзы, ak, kөk cecekter çerdi kevistij byrkep salgan turdь. Sarъ ondy nezavudka dep cecekter, kатьş ortozъpan vazъп съгарыр kөryp turgandyj boldь. Ak romaşka dep cecekter biler—bilbes salkыnga çajkapъp turdylar. Къгапъп aштаръ kөgөrip kalgan kөvu nemedij өzyp çattъ. Baldar çalaçпып keenine съдашпaj, çarъş edip cecek yzip turdylar.

24. Biciger. Baştarкъ вөlykte turgan səstөrgө, ekinci вөlykte turgan səstөrdөn шылте аајыпса çaraaғын козър, tockalardың ordына biciger.

1. . . . kyzyl-kat, . . . bala, . . . өвөгөн. . . .
Odын, . . . agas, . . . elen, . . . sas, . . . bazary
. . . iş, . . . tuk.

2. *Bışkan, Kargan, Çaş, Karagaj, Çitkek, Kek, Koju, Өмөлү, Кызыл, Kolxoztың.*

25. Bu ermekterdi вiciр alьgar. Tockalardың ordына, altы ҹаньнда берилip turgan səstөrin шылте аајыпса kelizerin biciger.

Poctaljon pis'mo . . . Komsomoldor pionerlerdi . . .
Ustar tura . . . Çurukcь kartina . . . Doktor ooru
ulus . . . Bibliotekada istep turgan kizi knigalar . . .
Kolxoztor çыldың çылга . . . Aldынаң çatkan xozjajstvolor
kolxozko . . .

Kerekty səstөri: *edip çat; curap çat; emdep çat;*
ylep çat; yyredip çat; kirip çat; өzyp çat.

26. Ermekterdi вiciр alьgar. Оның kijnde kazъ la ermekti ус stolvikka вөlyp biciger. Baştarкъ stolvikta (*kandыj?*) dep surakka karuボльр turgan səstөr bolzyn. Ekiнci stolvikta (*ne?*) emeze (*kem?*) dep surakka karuボльр turgan səstөr bolzyn. Ucuncı stolvikta (*kana-jыр çat?*) emeze (*nени edip çat?*) dep surakka karuボльр turgan səstөr bolzyn.

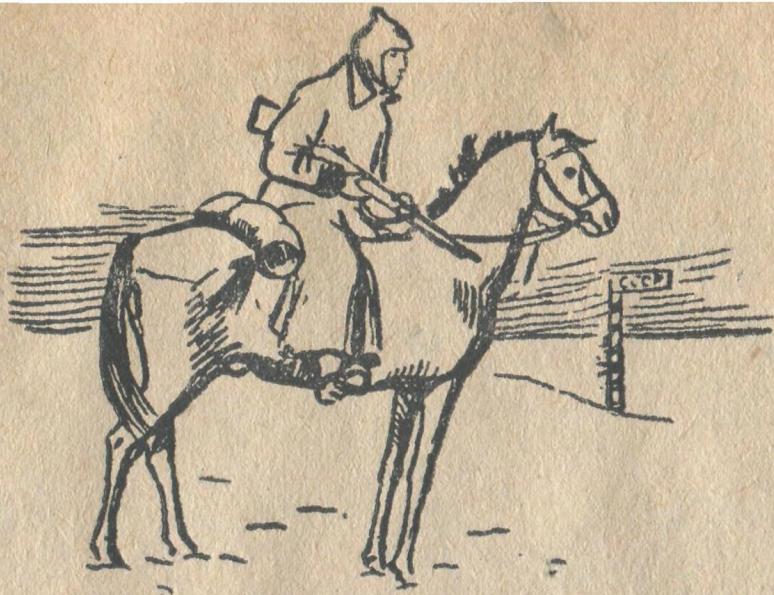
Kara bulut tenereni byrkedi.
Ak kar çaat çat.
Kicinek baldar çыlgajak çыldы.
Çaan ulus odын-elen ta.tыр çat.
Ac вөөry ulup çat.
Kargan өвөгөн отырър çat.
Arkada yni çaras kyuk edip çat.

Yngyr le tyngak tabыштар.

27. Stixotvoreniyalь вiciр alьgar. Onon yngyr tabыштарын aldынаң ciжy tartыр temdekteger.

Granda.

Grannын sranaj војьнда.
Casovoj turър çat.

Мылтъсп, ол војьпъп кольна.
 Bekten-век тудър çat.
 Тун, түш төвеj,
 Ujku çok вазър tyrat.
 Өштиди tyndy-tyşty,
 Istep, ketep көріp tyrat.
 Çuulazar sanaa biste çok
 Çuuladър војьвъстъ вазъпськтатразъвъs-ok.

28. Bu киисындың късығер альгар. Оноң опь, казыла сөзин козытазына вөлүр вицигі.

Staxanov pionerlerge bicigeni

Kyndyly çакшь баалдар!

„Pionerskij pravda“ gazette, slerge војьтпъп, aktu sanaamdy вициp ijip тұрым. Slerdi men, bistin ulu төрөl چеривіstin izemcily uuldarъ bolzyn dep тұрым.

Үyренiger. Bojagardың suu-kадык bolorьgardъ тъпъдъгар. Partija la başkaruuudың slerdi yyredip alarъп kiceep turganъп қаантајъп sagъzьgarda тудъгар. Tutagъ çok „otlicno“ yyreniger. Ol tuzunda сынла staxanovetster smetaninetster, busьginitster, vinogradovetster bolorьgar.

29. Bu киисындың вициp альгар. Опьң оi киисындағы сөстөрдин tungak тавьштаръпъп алдынса ciyu тартыр temdekteger.

Bistin ojmok lo koljaa вольшканъвъs.

Bis онсовъs çакшь yrenip çадъвъs. Ojmok lo Kolja eky biske içedize yyrenip bololvoj çat. Olor қаанатјъп urogъп bilvej turat. Çuun boldъ. Çuunda Astamaj ajtъ:

— Baldar, Ojmok lo Koljaa вользар kerek.—Kem вользар?—dedi.

— Men-dep Ojrot ajttъ.

Ojrot Ojmokko yrenip alarъна вользър çat. Kim deze Koljaa вользър çat. Emdi Ojmok lo Kolja şakşъ yrenip çat. Bis oncovьs yredyden sondop turgandarъвьska вользър çadъвьs.

30. Bu sөstөrdi en ozo çаңs yngyr тавьшту sөstөterin bir stolbikka съgara вicir alъgar. Onoñ eki yngyr тавьшту sөsterin vaza вi stolbik edip biciger. Onoñ yngyr вukvazъ kөp sөstөrin съgara вicip, kөrgyzy аајьпса ciy tartыр вөlyger.

Kajсь, kalama, kara, kol, karagaj kaktandым, kamdu, kas, tas, kalaş, kөktөnвөdim, kyr, kaýlgan, kys, kөznөk, авра, tyndejen, armakсь, kizen, kelin, komыrgaj.

Kөrgyzyy: Kajсь, kaj-сь.

Katu la çымзак yngyrler.

31. Bu күнсъндь вicir alъgar. Bicir alala katu yngyrlерdi алънаң ciy tartыр temdekter salъgar.

Ojrot oblazъ.

Ojrot oblast' 1922 çыlda төзөлгөн 1932 çыlda Ojrot Oblastтың on çыldыбын bajramdagагъвьs. Sovet başkaruu Ojrot Oblastka çaan вольш çetirip çat.

Sovet başkaru Ojrot Oblastta çoldor, mostolor, skoldor, bolnitsalar onondo өskө kөp iş edip çat. Ojrot Oblastтың tөs çeri Ojrot-Tura çaranыр тыңыр съкть. Ojrot Oblastta mal izin kөryмçily eder kereginde zadaca turыр çat.

32. Stixotvorenijаль вicir alъgar. Onoñ çымзак yngyrlylerin алънда ciy tartыр temekter alъgar.

Baldar maalada.

Çergelej turgan baldar,
Оյн каткъ etklejt.
Grjadalarыn kazър,
Мъпајда kozondojt:

„Grjadalarъвъстъ казър,
Урен сасаъвъс.
Кек өndy өzymderdi,
Ças съкканъп көрөтібіс.

Çапъ çапъ grjadalardъ,
Анда-тънда çазар çадъвъс.
Kyrekteribis çылtrap șыңrap,
Өмөly izibis bydyrip çадъвъс.

33. Stixotvorenijапь късьгър alьgar. Опъң kijnde еп ozo katu yngyrly səstөrin stolbik edip віcip alьgar, onoң çымzak yngyrly səstөrin ekinci stolbik edip съgara віcip alagar,

Beş tyn le веş tys.

(Leninniң өлгөnине).

Albatъ çon опь көрвөs edip,
Опъң sөegin çerge salgalakta,
Kalgancъзъп ezendessin dep веş tynge-tyske,
Kolona zalda salър kъjdыlar.

Sargargan kizini, опъң төзинде—
Къзы Ordendъ kөrөrgө,
Манъзъп ozolodo kөdyrip aparganca,
Albatъ çon сивадыlar.

Albatъ çon aculanър сивадъ,
Moskvapъп soogъ Ajdarъ çok тъп boldъ.
Атъrap ujuktagan ol kizi
Bistin çuluuvъstъ apargandyj boldъ.

Aculangan çarkыndу aj,
Kyndyly karuul boldъ.
Ol ujuktagанъп kereginde,
Moskvada веş tyn ujuku çok boldъ.

34. Kiисъндъ віcip alьgar. Еп ozo віг ciyu tartър katu yngyrly səstөrdi temdekteger. Onoң eki ciyu tartър çымzak yngyyrly səstөrdi temdektegen.

Altъn kөl.

Ojrot çеринде Altъn-kөl dep kөl var. Ol kөl Ulagan ajmagъпъп Colușman dep çerue çадър çat. Altъn-Kөldi ajlandra koju agaștu kыrlar turър çat. Altъn kөldө balъk kөр.

Keldin çakazьнда вальк andaar artelder bar. Altyn kelden Bij dep suu agър çat. Ol, Bij dep suudъ өre tөmөn barkstar la kemeler cyrip çat. Ojrot icinde keldөr kөр, че andyj شاапь çok.

35. Bu киисыннаң ozo katu yngyrlerly sөstөrdi сыгара вичир альгар. Onon չымзак yngyrlerly sөstөrdi сыгара вичир альгар. Sraңaj ucunda katu la չымзак yngyilep koъj turgan sөstөrdi сыгара вичир альгар.

Gorod derevneeボльшър çat.

Gorodto fabrik la zavodtor iștep çat. Zavodtor kolxoztorgo maşinalar, вөш, sopoktor, kostjumdar, camcalar, kalostor, kartuztar, kartinalar, balalajkalar, curanalar, kadu, lampalar, billyyler, maltalar, berip çat. Çorodto derevnede iștejten ulustar; yyredyciler, agronomdor, doktorlor, traktoristtar yrenip cat.

36. Bu киисында късыгъар. Опъң katu la չымзак yngyrleri koъj turgan sөsterin сыгара вичир альгар.

Көвөң ișteer çalandardып gerojlorъ Moskvada.

1935 çыlda dekabr' ajdyн baştarкъ kynderinde Moskva-da kolxoscь delegattar keldi. Olor Tatzikstannan la Turkmenistannan kelgender. Partija la başkaruuga, olor kөвөң ișteer çыlandarda kolxozсылардып algan çenyzinin raportып berdiler. Ең artык kolxozсылардып ortozьnda 11 çасту pioner Mamlakat Naxangova kozo boldь. Ol Stalingrad rajonnyп Latuti adып adangan kolxozton kelgen. Mamlakat yredyde mergen-ci. Çajgъ konikul өjnde, ol kolxozko kөвөң چиуръпаボльшкан. Mergendy iștegen. Çaan çасту kolxozсыпъп bydyrer normazъп 3-4 katap azra bydyrip turgan Nөkөr Stalin Mamlakattы çакшъ yrengeni le çакшъ iștegeni ucun altyn casla sъjladь.

Kazyla pioner yredyde, iști Momlakattын kөryмçyly iștegeninen çözok alar ucurlu.

Çart la tujuk tungaktar.

37. Ең ozo baştarкъ вөlykte tyrgan sөsterdөn alър вicijle kөrgyzy aaýypса ogo odostoj ekinci вөlykten түңеjlezip turgan шөs taap

біciger. Onoң ol səstərdiң kandyj виквазъ түңеj emes emtir kazъzъ
çart, kazъzъ tujuk ajdъp beriger.

1. Katan, Keten, otto, atan, katu.
2. Adan, odo, keden, kadan, kadu.

Kөrgyzy: *Katu—kadu.*

38. Emdi ви tungaktardъ çart la tujuktатыла ыlgар біciger
b, c, ç, d, f, g, k, l, m, n, p, r, s, ş t, x, v.

39. Киисъндъ віcір алъгар. Onoң tujuk tungaktarын aldbыnca
cijy tartъp temdekteger.

Уyренсектін киисъпь „Kicinek staxanovets bolorът“.

Şkoldo bis, bistin oroопъвъста staxanovetsterdin kөrym-
çily izin өtkyrip turgанып bilip aldbыs. Men, Ojrot-Turada
I-ci № şkoldын yurenсigi. Staxanovskij poxodko kozo kiri-
zip turum. Men kicinek staxanovets bolorът. Men yurenip
çanъsla „çakşъ“ la „otlicno“ demdek alarът. Işte de distsi-
plinada da osocь bolorът. Baldardып neme taap işterin tөz-
сөejcizi bolorът.

40. Ondыj-ok iş.

Şkolgo kapşagaj.

Taңdaktalъp tan attъ.
Tamyrlanъp kyn сыкъ.
Tap edip tura tyşsen,
Taralçъваj çununzan.

Bastrı ulus iştendi.
Baldar da iştenzin.
Bastrı baldar, şkolgo
Васымdap sler варъgar.

Kavra tudъp kalaşty.
Karmandanъp alzagar.
Kaptырганъ алъгар,
Kapşagaj mendep варъgar.

41. Киисындың вицир альгар. Онон چарт тунгактарын алдынан] сијү тарташтар тендеңдең.

Kolxoz.

Kolxozто چерди биректиреп salgan. Kolxozко چерди yrgyl-
çee tuzalanar edip berilgen kolxozсылар oncozъ ten-tan istep
çat. Ne-le išterin машина la işep çadылар.

Машиналарда emdi көр: аш sogoton машина, аш cacatan
машиналар, аш kezeten машиналар. Kolxozтың malь-da көр.
Kolxozсылар mal izin syreen kiceep çat. Olor malga çылу ka-
zagандар konjuşnjalar edip çat. Małdьң azralып; өлөнді, су-
лань, salamдь, онон do өскөзин çетkil edip beletep альп çat.

42. Ondыj-ok iş.

Сапанъп kozопъ.

Car terezi kaјьзъс.

Сапавьска ol çакшъ.

Canа въскак kijgezin,
Сылабaska ol çакшъ,
Eki tuudъ azarda,
Erçine sugat surabadь.

Ebirip ojto kelerde,
Евеş te soodu çok boldь.

43. Bu sөстөрдөң ең ozo چарт tungaktaң baştaшар çatkanын stol-
vik edip вицир альгар. Опъп тужук tungak вukvala baştaшар turganын
съгара вицир альгар.

Машина, тура, karagaj, lampa, mal, төө, kadu, вөry, tyl-
ky, bulan, ramma, pero, botoon, bozu, kyr, баş, zavod, fab-
rika, malta, въсак, cana, tere, кајсь.

Sөstин төзи le ulantъзъ.

44. Киисындың вицир альгар. Tockalardың ordына алдында turgan
sөстөрдөң альп, syylte аյпса kelizerin вицир.

Аппып өji çeti. . . . andap bararga şyjdынды . . . Ok ta-
rьзъ çetkil boldь. . . . çаньс la çакшъ ijт kerek boldь. Men kozo

варар кerek dedim. Ol mege ajttъ. Kozo varar bolzon var dedi. Men... kozo bardыm. Men... kajdaarъ varagъvъs dep saradыm. Ol չьşka varagъvъs dedi.

Kerekty sөstөri: *Aduсь*, *Aduсьпъң*, *Aduсьга*, *Aduсьпь*, *Aduсьла*, *Aduсьдан*.

45. Stixotvorenijsъ висир альгар. Onoң ozo кату sөstөrin виcijу tartъp temdekteger, չьтзак sөstөrin eki ciју tartъp temdektegen

Beş adar тыltъгъвъs,
Adar bolzo cесен emej.
Bistiң kъzъl ceryvis,
Adъp çaspas mergen emej.

Alvatъпьп ceryzi,
Amaadap չuuga съkpas emej,
Anzъпър չuulap kelgenderge
Kajral kacanda verbes emej.

46. Ermekterdi bicip alъgar. Çetre bicilbegen sөstөr исъна tocka turguskan опъң ordыna. Aldыnda turgan ulantylardan kelizerin biciger.

Menin enem въсак sadъp aldъ. Algan въсаг... kurcъ syreen. Опъ ekelele въсак... berispeger koљgar kөzeriger dedi. Въсак alala kalaş kesti. Въсак... kandyj la nemeni kezer. Ook neme չопър alarga въсак... artъk neme çok.

Kerekty ulantylargъ: *tъп*, *ka*, *la*, *taп*, *tb*.

47. Ondyj—ok iş.

Baldar aralga bardъ. Ondo olor tal kesti. Biryzi tal... төzin kodoro kaštъ. Birde budagъn sъndыrваj kodorъp aldъlar. Taldъ kazъp alala ajlga ekeldiler. Tal... sad əskyrer des ti. Otъгъстъlar. Otъгъskan tal... вүг چајыпър kөnygip əsti.

Kerekty ulantylargъ: *ga* *dъп*, *la*, *daп* *db*.

48. Bu ermekterdi biciger „Kolxozсь“ dep sөskө kozыlgan ulantylaryn kөrgyzy aaјыпса ciју tartъp temdekteger.

Kөrgyzy: kolxozeýlar.

Kolxozсь ulustar oncozъ kiceenip висикке uyrenip çat. Kolxozсылар emdi висики biler boldъ. Kazъ la kolxozсыпъп çадъпъ չыldып sajn tam çarandъ. Kolxozсылarga aldына çatkandar kyjupip kolxozko kirip çat. Çапъ kirgen kolxoz-

съга волъзър җадылар. Kolxozсылардың nalogъ-da çeniltely волър җат.

49. Ermekterdi висип алъгар. Səstinq ortozънда turgan tockapып ordына kerekty виквазын turguzъгар.

Kolxozсы уй кизиниң киисьпъ.

Men turапың icin ceretep aru tudър җадыт. Çaantajып мылса-а kirip çипипър aru çyzip җадыт. Kol · ь çys · i çaan-tajып сатындар çунадыт. Kijim · i baza çaan-tajып çунадыт. Kupyn le likpunkt · a çyrip висик · e uyrenip җадыт. Solъnta-vъş · ь gazet en късыгър biler boldыт. Çaan-tajып уй ulus · ып çиип · a çyrip җадыт.

Ezerly tujuk tungaktardың војьпъп ezer çart tungaktарына salънагъ.

P la B

50. Bu səstərdi късыгъгар. Onoң çartap ajdъr beriger. Ekinci stolvikta turgan səstərdin ulantъzъ kанды виквадан baştalgan? Усун-ци stolvikta turgan səstərdin ulantъзъ kанды виквадан baştalgan? „р“ виква нениң исин „в“ bolo bergen?

Sap	сартъ	савъңдъ
kөр	көртөп	көвизин
tap	тартъ	тавылдъ
kop	кошто	ковъң
kep	кеpte	кевің

51. Emektedi висип алъгар. Temdektegen səstərdən en ozo səstərdi „р“ викваа toktогопып съгара висип алъгар. Onoң „р“ tujuk tungak војьпъп çart „в“ ezerine solъngan səstərdi съгара висијле ulantъзъп вөlyger.

Kөргүзы: Maңtar Maңtab-azъnda.

Men адымдъ мантавазында dezem, maңtar turar. Adazъ uulып kap ekel dedi. Uulъ кавып alala bardъ. Olor кавына аш urdъlar. Men atka вазър barzam meni sooro tepti. Aj-darda sen тъң төвінвеген çакшъ emej dep ajтыт. Meniң adam

быгын maltанъп **saptарып** etti. Ol Maltанъп **савып** syreen epty eder kizi. Ol kандыj da iштىң **евиң** taap ijer.

52. Emdi ви ermekerden „*v*“ tujuk tungak војьпъп çart ezer „*v*“ воър bargan sөstөrdi съгара висир альгар.

Bozинъ тартып ва? Тавылдь. Sen kalър kөrdinвe? Senin kaльвьндь men kөrvөdim. Sen iшtep turazъпва? Men iшten-vej çадым. Adись, meni sakър al dedi. Men mendep оль sakъвадым.

K la G.

53. Ermekterdi късыгър альгар оноң temdektegen sөstөrdi съгара висир альгар. Ең ozo „*k*“ виква toktoogon sөstөrin stolvik edip виси-ger. Onoң olorgo odoштоj ol sөstөргө ulantъ козър salgan sөstөrdi ваза виr solvik edip висир альгар.

1. Mende tylky **въскак** вөryk var. Men ol tylky **въскагъ** berygimdi syyp kijp çадым. Ol вөrygimdi kijvej өskө вөryk kijgemde evi çok nemedi.

2. Men adamдь bir katap **kalвак** sadър аль бер dedim. Ol mege sadър berdi. Algan **kalвагъ** monyndep salgan.

3. Tana **tarak** sadър aldь. Taragъп ekelip çадала tapaj kальдь. Onon ojto barala **въсак** aldь. Algan въсадып ajъnpa-çetirip keldi. Enezi bar taraktъ tap!—dedi. Ol варър bedredi **тавылвадъ**.

54. Ondыj-ok iş.

1. Bis mazak teerip çyrdibis. Teerip algan mazагъвъs виr kөnөk boldь. Аль çyrgen kөnөgibis çaan bolgon.

2. Baldar iшkoldo kyrek ederge yyrendi. Olor en ozo kicinek **kyregeшter** ettiler. Baza **тавак** ettiler. Etken тава-гаштаръ [baza kicinek çакшъ boldь.

3. Mende myltъk bar. Myltъдьмь тудунър alala, виr kyn кърга съктым. Ondo men kyrtyk adър aldым. Kyrty-гimdi çyktenip аль çандым.

55. Оң çапынdagъ la sol çапынdagъ stolvikta turgan sөsterdi съ-гара висир альгар. Onoң olordың ulantыlarып kөrgyzy aaјьnса tem-dekter salыgar. Kazъ stolviktagъ sөstөrdө „*k*“ војьпъп „*g*“ виква-solыngan? Nениң ucun solыngапын ajdъr beriger.

Kөrgyzy: *Canak canag—azът.*

Canak
Karmak

canagazът.
karmagъва?

Ajak	аягъ
Terek	teregim
Apsak	apsagът
Aksak	aksagam

T la D.

55. Ermekterdi бичіп алғар. Сөстің ортоғындағы тоқапың ордьна кеккіт „t“ емезе „d“ деп тұнғасын тұрғузғар.

Mal ө · ту волър çat. Maldың ө · i кек өndy волър çat.
Bis boronot · vi сыл көр terdibis. Teergen borono · ьвъstъ sel'pogo sattыvъs. Satkan borono · ьвъstъп исип вөs sa · ьр aldъvъs. Baza maldың e · in aldъvъs.

57. Бұ беріліп тұрган сөстөрди „t“ тұнғак војльпәң ezer çart tungakka solıngadыj edip күвілтъгар.

At, ot, kat, tut, kazat, bozot, кызылгат, bilet, bulut, kurut.

58. Ermekterdi бичіп алғар. Бұ çетре бицилбеген сөстөрдө тоқолордьң ордьна кеккіт улантылагып он қаңында тұрган улантылардан алър вицигер.

1. Mançilaj sen ol taştы taş · · · ·	agan
Bu taştardы kem fasta · · ?	ta
sler вөs · · · · aldъgarва?	iger
Algan вөz · · · çakşы вөспө	tөr
2. Одыңсыз la Erkiş kyres · ·	ip
Eky uzak kyrez · turdъlar	ti
Адыңсыз Erkez · · · · mec salyp	imdi
aldъ.	ть
Опъң Тообос · · kelip tutty.	

59. Emdi ви тьндыj сөстөрди tujuk „t“ тұнғак војльпәң çart ezer tungakka solınar edip күвілтъгар.

At, ot, kat, et, ket, өөрөт, bozot.

S la Z.

60. Бұ киисыңды кысығыгар. Темдектер salgan сөстөрди ең озо ulantъzъ қосып сығара бичіп алғар. Оноң kөrgyzy аајыңса ol ok сөстөргө уланты kozылганып вицигер. Опъң „s“ виква „z“ боло веген сөстөрин алдынан сие тартып алғар.

Bis тыпъң алдында kas azravaganьс. Emdi deze kastar azraar boldывьс. Erkek kazъвьс ak өndy. Опъң исун kasta-гъвьс oncozь ak.

Temir sogor us uzаныр takalar sogър çat. Ustып пе-менi сон век ederi çашкь.

61. Ermekterdi вicip alьgar. Səstin ortozънда tocka ordъна кө-төкty „s“ emeze „z“ виквапъ turguzънат.

Bistin kla · ta çaan dosko turър çat. Bis kla · ьвъстъ çar-андыгър çазасъвьс. Къзыл во · төр sadър алдывьс. Ol вesi-
bisten tuktar çazap kadадывьс. Kla · ta baza çaan cas var.
Ol ca · тъ çaatajып kөrip turadывьс. Bistin ca · ьвъс cip—
cike çyrip çat. Bistin şkoldo baza u · anar kър var. Ondo
bis u ka yyrenip çадывьс.

62. Bu Ermekterdi късыггар. Onoң temdektegen səstөrdөн ең
ozo „s“ tungak војьпъң ezerine solъпwagan səstөrdi съgara вicip
alьgar. Опъң kijnde „s“ tundak војьпъң çart „z“ ezirine solъна вег-
gen səstөrin съgara вicip alьgar.

Bis andap çyrele sarastып izin kөrip алдывьс. Ol taap
algan izibisti ojto teskeri istedibis. Onoյр turala agaska
ucradывьс. Arъ beri çygyrip syrip turala agazъвъстъ tapaj
kaldывьс. Toobos agastъ syrip çygyrip turgan edi. Bazala
kөrzөbis Toovozъвьс catla агър kalъртыг. Тъштаныр отыrala.
Onon çanar turъ dep bastъ. Karga вазър bolvoj, araaj kal-
кър отырдь. Атъгальна kөstөri çaan волър kөryndi. Oske-
zinin kөzi kem çok. Ajylga çyk le arajdan çettibis.

Ş la Z

63. Kiисындъ късыгъгар. Temdektegen səstөrdi ең ozo ulan-
тызъ çogъп съgara вicip alьgar. Onoң ulantъ kozыlgапып съgara vi-
cip alьgar.

Kadып icinde karagaj agaş bar. Karagaj agaşтар kъзъпа
byrly turar. Onoң өске biston çeribiste mөş agaş bar. Mөş-
tөr çaan tuza verip çat. Onon kuzuk alър çадывьс. Biston
çeribis tuula taştu çer. Çeribistin tuu—tazъ katu çer. Ozo çol
çazagalakta koş tartыр—ok turatan, çе koşтъ atka kostojon.
Emdi kozъвъстъ маşinala tartыр çадывьс.

64. Күисьпің вісір алъгар. Сөсүн ортозънда сијунив ордьна келізерін шүүр, „ş“ емеze „z“ вуква тұрғузъгар.

Bistin kolxoz.

Bistin kolxoz аş izin iштеп çat. Salyp turgan a · tarь; ви-udaj, sula, taraan, агва, onondo өске kul'turalar. Bu қыл kolxozтың a · ь çak · ь вұткен Onon өске арьş salyp çat. Arь · ь ваза çакшы вұткен. Arь · тың kala · ь tok воър çat. Kolxoz şkolgo волъ ть. Bergen волъ · ь a · la. Ol a · ть şkol alala baldarga zavtrak etti.

65. Ermekterdi вісір алъгар. Onoң temdektegen сөстөрдөң ең ozo „ş“ tungak војьпъң ezerine soļpвagan сөстөрди съgara вісір алъгар. Ucuunda „ş“ tungak војьпъң çart ezeri „z“ воло bergen сөстөрди съgara вісір алъгар.

Ulus kьşkaa қылу ton өdyk beletep çat. Malga kьzъна çiirge çeder өлөң beletep çat. Başka sook өtpөzin dep ва-зъна вөryk kijp çat. Kьşkьda аштарып sogър çat. Sogър algan azъп ваза аş вұtkence çip çat. Baldar çыlgajak çыlarga canagaş etirip çat. Canagazъна отыгър alala тәndi төмөн çыlgajt. Suudың tozъ tono bergende baldar toşko kan'joktu çыlat. Çыльр віlbezi қысыльр вазън төsko sogot. Çyrip bileri баşтарып toşko sokpojt.

66. Bu stolvikterde беріліп turgan сөстөрдің исындағы тujuk tungaktаръ војьпъң çart ezerine soļnar edip киwultъgar.

tep	bicik	Almat	kys	kalaş
toolop	mjacik	Urmat	tys	kulaş
beletep	tizik	arkъt	kijs	каjьş
korop	kuzuk	bulut	tenis	kyreş
karap	ozъk	ceret	kevis	отыргъş

Kөrgyzy: *tep—tevin.*
vici—kvicigim.

Ulantylar.

67. Bu сөстөрди ulantylarъna kөrgyzy аյпса сију тартып вөlyger.

Kөrgyzy: *şkol,—şkol-do*
Merej, mөrej—lөz—eribis.

Şkoldo
skoldordon

Mөrejlөş
mөrejlөzөribis

turalu	yrencikte
turalarlu	yrencikterden
kolxozсынап	tylkycuk
kolxozсынаңда	tylkycukterim.

68. Кийсіндь віcip альгар. Озо темдектеген сөстөрдөң қаңыз үланттыу сөстөрди съгара віcip альгар. Опьң кийнде еки үланттыу сөстөрди съгара віciger. Уcunda ekiden көр үланттыу сөстөрди съгара віciger.

Майдың өштепкі күніне веletengeni.

Şkoldo майдың өштепкі күніне веletendibis. Kандыј ла іші zvenolorlo ylezip альвъс. Ojrot аjъна چапыр kelele аjttъ:

- Ene meni ertem erte ojgos.
 - Neniң ucun sen erte turatan?
 - Bis şkoldo майдың өштепкі күніне веletenip چадывъс.
 - Mee şkoldo bargalaktan ozo lozung віcip alar kerek.
 - Çe ojgozogыт.
 - Çe көr ene menin suragъмдь undubagar.
 - Эrtengizinde enezi ojgostъ.
 - Tur balam sen erte ojgos degen җогыцва.
- Ojrot tap-tura چыгырип چызин ңынала, lozungын віcip алды.

69. Өштепкі stolbikta turgan сөстөрди, olordың исънда kандыј tungak turgанып, үланттык kандыј tungaktan өшталып turgанып аса-тър, опьң исүрүп аjdър веiger. Опьң ekinci le усунци stolbikty онојыр-ок көріп исүрүп аjdъгар.

Aş	— astar	Tura	— tular
At	— attъп	Kөzөгө	— kөzөгөдө
Kolxoz	— kolxozto	Къра	— кърада
Kursak	— kursaktanar	Pecka	— peckede
Kas	— kastar		
Otyrgыш	— ottyrgышka	Kar	— karlu
		Kur	— kurdan
		Mal	— malga
		Kөl	— kөldөn.

70. Stixotvorenijskij k'ysyg'yr al'gar. Ungyrge le cart tungakka toktogen sestordin ulant' kozylganyp s'gara bicip al'gar. Ono ulant'nyq vas vukvazyp kergazy aajynsa ciy tartyp temdekter sal'gar.

Kergazy: *oktjavrat-tar.*

Oktjavrjattar.

Koştoj turup, eecij—teecij
Oktjavrjattar baskylagar.
Uulcagaştar, k'yscagaştar,
Çaş oktjavrjat otrjadys.

Bu kyn bistin ystybiste,
Kyzly cecek çajylgandyl.
Kyzly maan' өre kejde,
Syrekej k'ep çajyl'p çaktys.

Bistin salgan kozop'vysta,
Zavod eecij zavod bydet.
Çap' çolgo temir rel'stin
kunkyregen tavzys ugulat.

Temir attar çerdi syryp,
Kyranyl azyn koptedet.
Teren suular butaktap'p,
Çaan zavottor bytkylejt.

71. Kiisynsd k'ysyg'yr al'gar. Temdektegen sestoren ozo cart tungaktaq baştalgan ulattylu sesterin s'gara bicip al'gar. Ono ulant'z tujuk tungaktaq baştalgan sesterti s'gara bicip al'gar.

Bistin kolxoz.

Bistin kolxoz Kadyn suudyn çakaznda turyp çat. Kolxozto k'ralar da odor do sad ta baza maala da bar. Maalada olor çyrym—çyrym aş ottyrgyzyp çat. Odordo kolxoztyn ujlar, attar, çyryp çat. Kolxozcylar nele izin emeləzip, kiceep çon edip çat. Menin adam staxanovesterdin evile istep çat. Ono k'eryp turgan malnda birde s'gym çok.

72. Stixotvorenijālъ вicip alъgar. Cijylerdin ordыna ulantъпън kerekty вaş вukvazъn turguzъp тurъgar.

Poezd.

Şpal · ar byk · elet, şpal · ar sъktazat,
Uraak čerde rel's · er cөjilet.
Poezd çыlat, poezd ucat;
Өskөn, bytken çыльза берет.
Mөnyn tajga · lar, çalvak cel · өr
Kөgөrip, çazarъp artъp kalat.
Salkып sogot, salkып ojnojt,
Kujun · ьр kelip çyzume tijet.

Səstин tөzi le ulantъzъnda yngyrlerdin түдеjlezeri.

73. Bu səstөr suraktar sajып kubulganъп тъпajda aс্যктар kөyger. Baştapкъ ekinci stolbiktagъ səstөrdin tөzine kандыj yngyrleri ogo kандыj yngyrly ulantylar kozыlgan опыц ajdъp beriger.

1. <i>Kem?</i>	Erkemej	Ojrot
2. <i>Kemniŋ</i>	Erkemejdin	Ojrottъп
3. <i>Kemge?</i>	Erkemejge	Ojrotko
4. <i>Kemdi?</i>	Erkemejdi	Ojrottъ
5. <i>Kemle?</i>	Erkemejle	Ojrot la
6. <i>Kemde?</i>	Erkemejde	Ojrotto
7. <i>Kemneŋ</i>	Erkemejden	Ojrottъп

74. Bu suraktardың kijninde „taş“ dep sөskө, kандыj kozыltalar kozыlgan, опь kөyр alъp, өskө koштоj bicilgen səstөrgө kozыltalarып, воjъgar kozыgar.

1. <i>ne?</i>	taş	кыльвьş	sabat	uulcak
2. <i>neniŋ?</i>	taş-tъп	кыльвьş	sabat	uulcak
3. <i>nege?</i>	taş-ka	кыльвьş	sabat	uulcak
4. <i>neni?</i>	taş-tъ	кыльвьş	sabat	uulcak
5. <i>nele</i>	taş-la	kalaş	sabat	uulcak
6. <i>nede?</i>	taş-ta	кыльвьş	sabat	uulcak
7. <i>neden?</i>	taş-tan	кыльвьş	sabat	uulcak

75. Bu kиисындь вicip alъgar. Ulantylardың yngyrleriniн ordына cijyler turguzыlgan. Olordың ordыna şyylte аајыпса ulantylaryп yngyrlerin вiciger. Biciir tuşta səstин tөzinde katu emeze çыт-

zak yngyrler turgan bolzo, oo kozырь turgan ulantъzъ kandyj bołotъn şyupir alЬgar.

Majdъn вaştarкъ kyni—kolкуctylerdin vajgatъ.

Kyn çыlu. Işmekciler le kolxozсы · r ploşcadka çuuлър çat. Aldъnda kъzъl maan çer izin · n le zavodt rd · n mergend · ci-staxanovetst · r · bargyl p çat. Komъş ojpor çat.

Komъst · n yni ulust · n altam · na kelizip braadat. Sy-gymcily kozondor ugulat. Şkold · n baldarъ baza ploşcatka bard · l · r.

Majd · n вaştarкъ kyni өzөндик bolzъn dep! tabъstar uguldb. Enirde kolxozc · l · r kinoo bard l · r . . Kartina olorgo syreen çaradъ.

75. Kiisىندь вicip alЬgar. „Maala“ dep səstin orдъna suraktar turъr çat. Bicip çadala suraktardыq orдъna, ermektin şyyltezi аյпса ol səsti ulantъ kozъr biciger.

Maala.

Bistin şkoldo (ne?) bar. (nenin?) azъn çakşъ kiceep otъrъzar kerek (nege?) çakşъ—kara өтөкty çer kerek. (neni?) çaatajып sugarъr turarga kerek. Çyzyn çyur aştъ (nege?) otъrъstъvьs. Kys kelze (neden) kөp aş alarъvьs.

Eki—tynej yngyr, səstin icinde koştoj turarъ.

76. Ermekterdi вicip alЬgar. Ус tockapъq orдъna aldъnda berilip turgan səstөrdөn şyylte айпса kөlizerin turguzъgar.

1. Kydyyci kazaganda . . . edip kojlordь suktъ. Onon meni . . . dedi.

2. Adъ kara . . . voльp kalgan kizi keldi. Onon аjыldып çapъna kelele . . . suradъ.

3. . . . Kara at mingен kizi . . . kecip çat. Kъş өdyp . . . kajыldь. Et . . . dep тып ememe ajttым.

4. Meni enem camca . . . dedi. Men . . . bolor boş çok dedim.

5. Adam . . . sadъp aldъ. Men . . . maala sugardым.

Kerekty səstөri: 1) Toolo, tolo 2) teer, ter, 3) Su, suu, 4) kaar, kar, 5) çuun, çun, 6) suula, sula.

. . . çapъ ваър turarda, iшмекcilerden . . . kөр ty-gylgen.

Ozo iшmекciler erten turadan . . . aşkanca iшtejten. Çe вај—kapitalisttardan . . . kөrvөjtөn.

Kapitalisttar ças baldardъ erte . . . тевеј, каръп . . . ulusla ten iшtedeten.

Kerekty səstөri: *kan, kaan, kyyn, kyn, caan, can.*

79. Bu suraktarga karuularын tolo edip вiciger.

Ças kelgende kандyj kuşтын уni arkaga çapъланат? Kur-saktъ kандyj kazanga kajnadatan edi? Maldъ kандyj annan северлеer kerek? Attъ ne-le bulajtan edi? Biste koş koшtoor kандyj mal bar?

Kerekty səstөri: *Buula, kyyktiң, төө kөөшкө вөө-ryden.*

80. Baza ondyj-ok iş.

Бштан ne boloton edi? Aşty kajda teermendejten edi? teermennin suuzын ne tudър çat? Attъ nele eertejten edi? Çajьда ne çaaftan edi? Nenin kini baalu edi?

Kerekty səstөri: *çaas, eerle, toorgъпың, виuk, көө, teermende*

81. Baştapкъ вөlykte turgan səstөrgө, ekinci bolykte tuturgan cөstөrdөn шылте аյпса kelizerin turguzьgar. Koшtoj turgan түңеј yngyrlери alдьнаң ciyu tartър temdekteger.

1. Korgolçып . . . Ujdъ . . . Uktu . . . Ajldып . . .
Maldып . . . Kara . . .

2. Saar, taan, sөөgi, uur, eezi, вee.

82. Оңдыј—ок iş.

1. Kurc . . . Menin . . . Ujdып . . . eckinin . . .
Ak . . .

2. Саазып, таакъзъ, myyzi, eerim, kiree.

83. Bicip, tockalardып orдьна kerekty səstөrin turguzър turъgar.

Men attъ . . . buladым: Kolja ondyj bolzo çakшъ . . . emtir. Ol . . . uul воъртъr. Kандyj . . . uratan. Bis . . . azъп salдьвъs. Men Kadьndъ . . . kectim. Bistin çerde

. . . көр Kadъnnan . . . вальк көр. Menin епем . . .
көсө кыjnадыр çat.

Kerekty səstəri: *Buula, uul, syyltely, məənge, maala, kireeden, tuular, suizъnda, turaannañ.*

84. Ondyj—ok iş.

Baldar şkolgo . . . keldi. Oncozъ . . . otъrdыlar. Yredyci olordь en ozo . . . yyretti. Onoñ . . . ajttъ. Baza çuruk . . . dedi. Urok воzooro baldardын тавъзъ . . . berip turdь. Dezurnыj . . . turdь.

Kerekty səstəri: *çuulъr, yrenerge, toogo, kiusыn, curaarъgar çaanañ, toktoodыr.*

85. Ondyj—ok iş.

Bis çajyда çijlektep bardъvъs. Baldardын . . . Tana boldь. En . . . Erkeş boldь. Çijlektep çyrgence . . . çaadъ. Onsovъs suuga tysken takaadъj . . . kaldъvъs. Çijlekti ondu . . . bolvoj çapъr keldibis.

Kerekty səstəri: *çaapъ, kicyy, çaas, kөør, teerip.*

86. Temdektegen səstərdi сыгара вicip alala, koştoj turgan eki, уңеј yngyrlerdi ciy tartыр temdekteger.

Şkoldың چиипь.

Uroktyң исънда baldardың چиипь boldь. Yredyci ajttъ. Booro men slerge kuştar kanajъr çanatanын киисъндаган. Çaskыда çapъs ваарсыктар çanar emes onon-do өскө көр toolu kuştar çanar.

Ucar kuştardын kizee çetirer tuzazъ çaan. Alvatъпын kъrada, maaladada salgan aştarын yyrejten kurt koństardы tudыр çip korodot.

Ondyj biske tuzalu ajlcыlarda utkuup alar kerek. Olorдь sokpoj өltүрвеj севебрлерге kerek. Emdi turgan ujalarын buspaj, karып ujalar edip agastarga ilip salaldar—dedi.

Səstin sogыltazъ.

87. Bu stixotvorenijапь вicip, alьgar. Onoñ kazyla səstiñ sogыltazъ tuzip turgan yngyr вukvazъпь ystyne kөrgyzy аյпса ystynen ciy tartыр temdekteger.

Kөrgyzy: *izaar.*

Ças.

Tyn kъskarыльр turдь.

Kynnin kynge tyş uzaar boldь.

Kyn согъ козыльр turдь.

Kynet çerler kaýlar boldь.

Çol karъ kaýla berdi,

Çon aş salarына beletendi.

Васыртка өс çерим dedi,

Васыттар виске исър keldi.

Baldar etken ijaа kirdi,

Bazarga dep çытыртка salдь.

Aj Kanattu кисъјактар,

Altajъвъs dep çапыр turдь.

Kere tyzin кисъјактар,

Keen ças dezip kozondop turдь.

88. Bu ermekteң ең ozo өскө tilden kirgen səstərdi съгара вицир alьgar. Onoң olordың sogылta tyzip tuғan yngyrlerin baza ystyneң ciyu tartыр temdekteger.

Sovet sojuzъпъң gerojlorъ.

Toş talajda tujuktangan celjuskindardы ljotciktar argadap algan. Ol ljotciktar neden de çana baspas: Ljapidevskij, Molokov, Doronin, Kamanin, dep, onon-do өскө attu ulus. Bu ljotciktar sovet sojustың gerojlorъボльр çat. Başkaruu olorgo Leninnin ordenыla nagrada bergen. Bastra çer ystynde, ol, Sovet sojuzъпъң gerojlorъпъң adь—сии çajyla berdi.

Kөргүзү: Sovet sojuzъпъң, gerojlorъ.

89. Ondыj—ok iş.

Fabrik zavodtor kolxoztorgo kандыj la kerekty nemezin edip çat. Baza çyzyn çyyr машиналар: traktor, komваյндар, syt ebirer siporattorlor edip çat. Kolxozton deze fabrik zavodko kerekty tere-ters et, sarçu, tyk, onon do өскө neme вагър çat.

90. Bu ermekterdi віcip альгар. Кapsuda turgan: *la*, *lə*, *le*, *lo*, — dep utantылардь sogыltа аյпса kозо biciirin kозо віcip, вaшка biciirin вaшка віcip түрьgar. Onoң sogыltа tyzip turgan yngyrdi ystynen temdektep salьgar.

Erkemej sen attь armakсь (*la*) *suu* (*la*). Attь armakсь-laj (*la*) kөrip tur. Otodo (*lo*) aрагър sugara (*la*) ekel. Onoң ekele (*le*) eer (*le*) eertep sal.

Kazъ (*la*) yyrencik, kiceenip yyrener ucurlu. Kniga (*la*) çetradin, baza karandaş (*la*) perozъп север tudunar ucurlu. Bojъ aru cek çyrer kerek. Nөkөrlөri (*le*) eөrkөшpөs kerek, Өmө (*lə*) yyrener ucurlu.

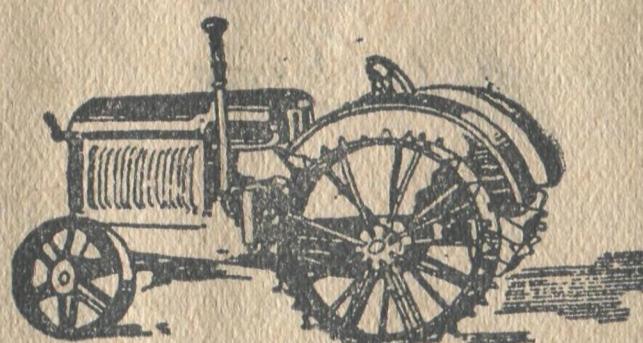
91. Ondыj—ok iş.

Ças keldi. Kar kaјyla (*la*) suu вoльр aktъ. Kolxoztor (*lo*) sovxoztor kъra izine съктылар. Traktor (*lo*) attar (*la*) kърань byrte syre (*le*) azъп састь. Aş salar çerdi kyl (*le*) өтөк (*le*) çarandыгър çat. Aştъ cackanda (*la*) kijninen ol—ok kynde тyrmuuş (*la*) тyrmap saldylar. Olor өмө (*lə*) istegende izi tyrgen bydip turat.

92. Bu ermekterdi віcip, чуруктардың ордьна kerekty sezin віcip salьgar.

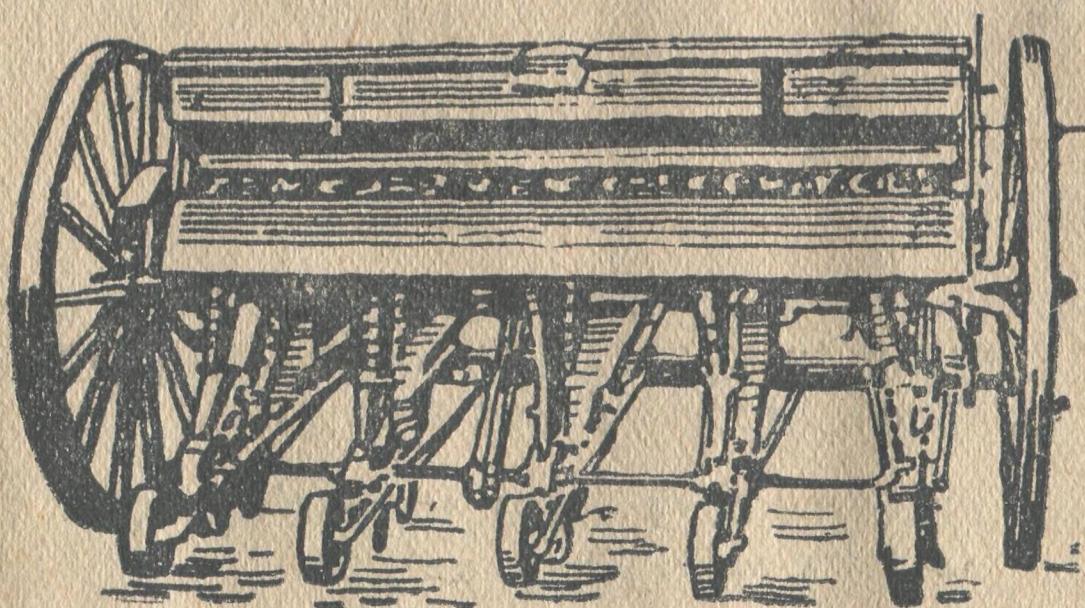
Ozogъzь la emdigizi.

Bistin kolxoz kъгань

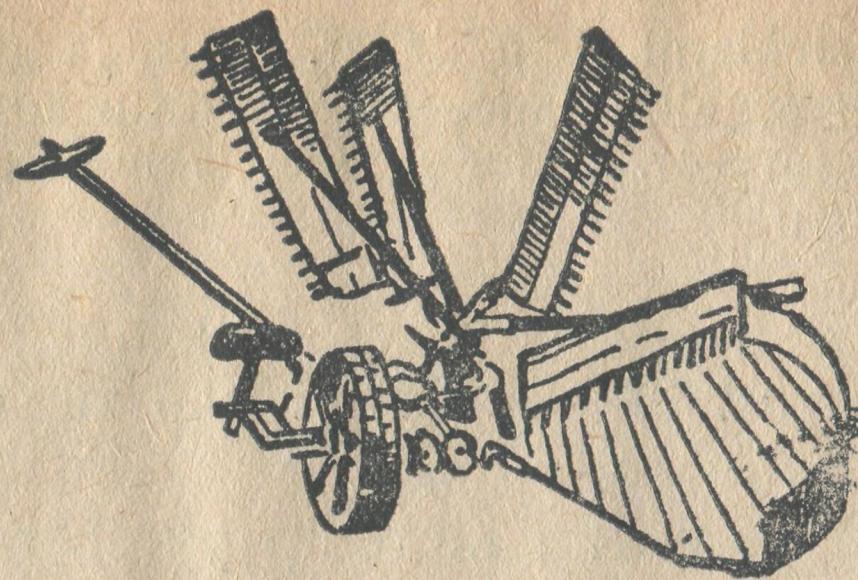
çyrip çat.

Aştъ

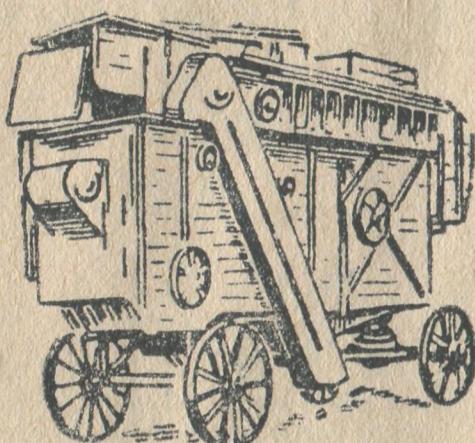
сасыр çat.

Azъ въшканды ашъ

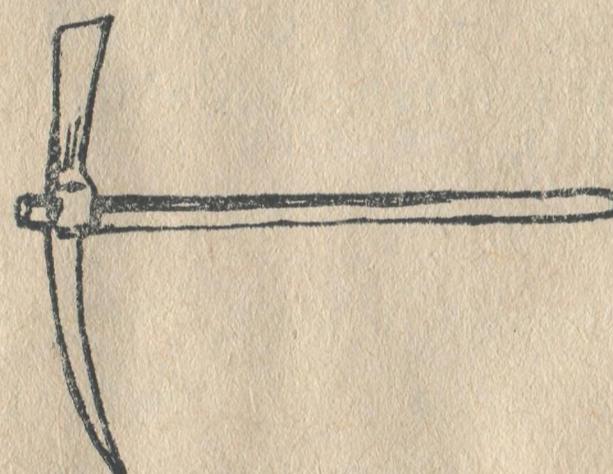
kezip çat.

Aşъ

sogър çat.

Ozo kaan tuzunda kрапъ

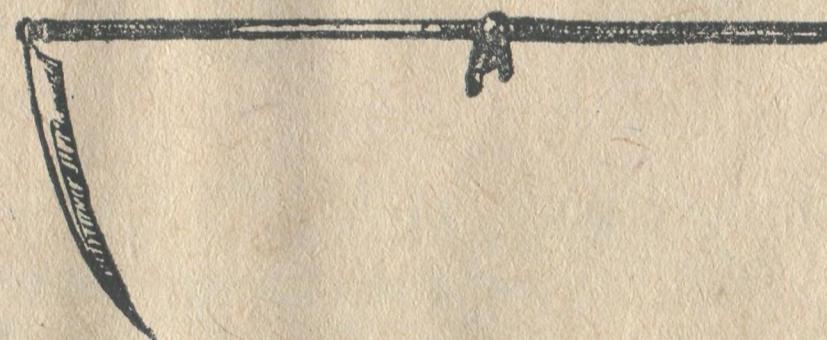
syreten.

Aşъ

cacatan,

Aş възър kelgende

саap

turatan.

93. Bu ермектерди вицир алъгар. Суректардың ордьына шылтэ аյп-
са келизер сөстөрин түргизър түръгар. *la le lo lə dep* улантыларды ко-
зо бичириң козо вицир, башка бичириң башка вицигер.

Kooperativta вөсти (*ne-le?*) kemçip sadър çat. Saxardы,
прjanиктъ, kulurdы (*ne-le?*) beskelep çat.

Ulus kojdып (*nezi-le?*) kijis edip çat. Ulus uktъ (*neden?*) kektep çat. Kijimdi, (*ne-le?*) сипър çat.

Baldar şkoldo doskoo (*ne-le?*) вicip çat.

94. Temdektegen səstərdi съгара вicip al'gar. Onoñ olordып sogylazъ kazъ yngyrine tyzip turgan, ol yngyrdiñ ystynde ciyu tar-tъr temdekteger.

Sen Aңsъ atan. Men baza atanatam. Saxar amtandu aş.
Bis saxar al'p turatapъvьs. Men вicik вicijtem.

Yyrengenin katap өdөr taskaduular

95. Kiisىندь късыгър al'gar. Temdektegen səstərdөn ozo adasъlarып съгара вicip al'gar. Onoñ ajdaась səstərin съгара вicip al'gar.

Erten tura.

Taң çагыдь. Kyn съкъtь. Çerdin tumанъ seridi. Cañп kurgадь. Ajldardan ьş съкъtь. Arkada kyyk etti. Ulus işke bardь.

96. Ondыj—ok iş.

Baldar şkoldo yyrenip çat. Çaan ulus likpunta yyrenip çat. Kolxoz kъra syrip çat. Kar kaýldь. Kек съкъtь. Kандьk cecekterdi. Tana вicik kъсыгъr çat. Traktorсь kъra syrip çat. Çaaş çaat çat.

97. Tockalardып ordыna ermektiq adasъzъn turguzъp вiciger. Kerek səstərin tөmөn turgan səstərdөn al'gar.

1. . . yyredip çat. 2. . . çygypyrap. çat 3 . . .
вicip çat 4 . . . kъсыгъr çat. 5. . . çurap çat. 6. . . .
tъştапъp çat. . . . kyyktedi.

Kerekty: səstəri *Yredyci, yrencikter, Kyzysak, çurukcь Baldar, Fizkul'turnikter, Kyuk.*

98. Bu ermekterdi віcip альгар. Оң қапында stolvikta turgan adaась сөстөргө, sol қапында stolviktagъ ajdaась сөстөрдөң bazalьк-тъң шылтеzi аյпса kelizerin alъp віciger.

Çaj boldъ.

Sook kъş
Çылу çaj
Kuştar
Baarcыk қапыр kelele
Kyn
Tyn
Үyrencikter
Attar

keldi.
uja cazadъ.
ötti.
қапыр keldiler.
mantadъ.
uzadъ.
kъskardъ.
mөrөjlөsti.

99. Kuiscыndъ віcip альгар. turguzar چерине tocka la қаан вуква turguzър түгъгар.

Bistin kolxozтың маъ төреди kolxosto emdi bozular, kuragan—uulaktar, kulundar var şkoldың baldаръ maldың ças balazып северlep alarynaボльзър çat bistin klass ус zvenoo вөlyngen baştarkъ zveno boozular azraarыn algan ekinci zveno kuragan-ulaktardъ kiceep kөrip çat ycynsi zve-по kulun azraarыnaボльзър çat.

100. Kuiscыndъ късыгъгар. Kuiscыннаң berilgen „at“ sөs var ermekterdi съгара віcip альгар.

Апсь la Andrej nenі edip қадылар.

Апсь la Andrej војь-војьп bilişpej қадылар, Olor Sovet sojuzъпъң başka—baška talalarыnda қадыр çat. Olor başka tille ermektenip çat. Andrej Moskvada қадыр çat. Ol сепken eder fabrikada iштеп çat.

Ol tranvajga отыгър alъp, kynynle fabrikaa вагър çat. Апсь deze, uraak Ojrotto қадыр çat. Ol kolxozтың kojып azraarыnaボльзър çat.

Olor војь-војьнаң uraak-ta қадыр turgan bolzo, ce olor ekilezi сепken eder қапыс iş edip çat.

Апсь ojrotto kojdyң tygin kajсыlap қиup çat.

Andrej deze. Moskvada tykten сепken edip çat.

101. Kuiscyndy қысыгър альгар.

Grişanyp taadazъ.

Grişada taada var. Grişa taadazъп киисьпъп ugarga çilbirkep turat. Taadazъnda kandyj киисып çok tejsin. Опъп çүргөн le çeri çok! Опъп kөрвөгөn le nemezi çok. Suu tibile çyrer kemele Baltijskij talajla çyrgen. Leningradta şivee—barikadalar etken. Krymda la Kavkazta aktar la çui-laşkan. Өвөгөn Perekoptyп çapъnda şырkalatan. Uzaak orygân. Опъп kijnde војьпъп төрөl Karpokada kelele, Ondolo artыp kalgan. Taadazъ emdi kolxozтып predsedateli вольр çat.

102. Suraktarga tolo edip karuularып виciger.

Grişada kem bar? Grişa kemnin киисьпъп çilbirkep ugър çat? Taadazъ kandyj talajla kemely çyrgen? Ol şivee—barikadalardъ kъjda etken? Ol Krymda la Kavkazta kem le çui-laşkan? Ol kajdaarъ çapъr kelgen? Daadazъ emdi ne вольр iштеп çat?

103. Suraktarga tolo edip karuularып виciger. Киисып bolor. Tocka la çaan vukva biciirin unutpagar.

Ças.

Kыşтып kijnde çыldып kandyj өji kelip çat. Ne uzap, kъskara beret? Tenerede nenin turatъ uzaj beret? Tenere kandyj? Kej kandyj? Kar kanajъp turat? Suular kanajъp varat? Çыlu çerlerden biske ne çapъr kelet? Çer nele byrkele beret? Agaş nele byrkele beret? Ulus nenи kijp çat? Çaskъda çalanda la maalada ulus nenи edip çadylar?

Kerekty sөstөri: Ças, kyn, tys, kyn, ajas, çыlu, kajыlyp çat, çaanap çat, kuştar, өлөң lө cecekle, byrle, çenil kijm, grjadalar kazъp, aş cacat.

104. Baza 103 №—degidij-ok iş.

Çaj.

Çastып kijnde ne keleten edi? Kyn tenerede uzak turatpa? Kynder kandyj bolo beret? Tynderi? Сып tyşken kijnde өzymderide cecek ordына ne bolo beret? Kolxozсы-

lar pokosto neni etkilejt? Onon kъrada neni edediler? Baldar agaş arazъnda neni teerip çat? Olor валькътъ kajdan тудър, kajda ezinediler?

Kerekty səstəri: *çaj, uzaak, turъp, kъzu, kuruu, kъska, yyrender, өлөң қиуп қат, аș kezip қадылар, меşke le җијек, suda көлдөрдө лө виuktarda.*

105. Baza 102 №—degidij iş.

Pakos.

Ulus өләndi kynnin kандыj өjinde сават? Ol өjide өләндө ne bolot? Өләndi kem andandыrat? Өләnnin ortozъnda ne ucrajt? Өләndi ozo nege сөгър қат. Buguldardь nege ekelip salat?

Kerekty səstəri: *Erten tura emeze ejirde, calыn, уй ulustar la baldar, kuştardың ujazъ, bugulga ового.*

106. Baza 105 №—degidij-ok iş.

Уyr mal.

Malдь çalanga kacan չыгарър қат? Malдьп kijninen kem չyrip turat? Pastuxтың kolъnda ne bar boloton edi? Jitter malдь meden karuldap қат? Pastux, mal nege kirbezin dep kiceep turat?

Kerekty səstəri: *Pastux la ijter, камсы, веөrylerden, ашқа, көк сөгър la kelze.*

107. Baza 105—№ degidij-ok iş.

Bistin kъrlar la suularvъs.

Bistin Ojrotto en çaan suularъ kандыj attu? En çaan kөldөrinin adъ ne? En çaan tajgalarыпън adъ ne? Slerdin çatkan çerigerde ne dep suu bar? Çaan degen kъrlarygarдың adъ ne?

108. Bicip alьgar. Ermekterdiң исънда turguzar temdekterin turguzьgar.

- Ene, sler kajda varър keldiger
- Çurt-sovetke varър keldim, balam

- Ondo ne kerekty vägär keldin
- Cuunga çyrdim
- Kandyj ucurlu çyyn boldy enem
- Kolxozto staxanovskij kyn ətkurerin şyyştibis
- Kandyj işterle ətkyrer boldygar
- Kolxoztyn kandyj la izinde balam
- Syreen çakşy ucurlu çuunda bolgon emtirin ene.

109. Kiisçyndy kysygtar. Onon adaasın səstərin cıgara bicipli alıgar.

Mal kajdan tavylgan.

At, uj, onon-do əskə mal, en vazında çalaçpın aly bolgon. Olor yyri-yyri-le çalanda çyrer bolgon.

Kizi ozodon beri olordy andap, əltyrip edin çip, terezin vojypın keregine tudınar bolgon.

Onojuç çyre-le attı tudup, çovoqzıdyp yyrede-le minip, neme tartıtar boldy, ujdy tudıp azrap sydin saap tura berdi.

Ol vojynca ujda, cılkı maldy, onon-do əskə maldardy, kizi maldapı azraj bergen, ol boldy.

110. Baza 109-ci № gedij-ok iş.

Sovet avjjatsijappıñ kyni.

1935 çılda avgust ajdyı 18-ci kyninde Ojrottyň kol kycile çatkandardy vojypın aerodromynda bajram ətkyrdi. Ol kyn Ojrot-Tura la Novosibirsk gorodtyň ortozında kejle çyrer, pasazır tartar çołyń ackan. Ol kynnin programmazında: aviomodelder bozodyp, en artıq mergendycilerdi aeroplanga otırgızıp ickan. Aeroplanga otıgyp ickan çaan çastu mergendyciler ortozında en çakşy model etken Kolja Zırjanov dep yyrencik kozo ickan.

111. Ermekterdi bicip alıgar. Onon predmettiñ kandıjın ajdyı turgan çartaasın səstərin cıgara bicip alıgar.

Ajas kyn boldy. Kicinek baldar balıktap bardylar. Caragan balık tiştep turdy. Botu çaan caragan sasyp aldy. Ələt deze kicinek caragan sasyp aldy. Kara bulut çayıla berdi. Çaan salkyń keldi. Çaan çaaş çaadı. Balıktar tiştevej bardy. Balıkçy baldar çandı.

112. Baza 111-№ degidij-ok iş.

Ak koj kara kuragandu boldy. Kargan өвөгөн eer չazap çat. Sook kъş өtti. Çыlu kynder keldi. Ak kar kaýldy. Къзыл چектер չыјыldy.

Taң attь. Къзыл kyn съкть. Boro tuman seridi. Салып kurgadь. Ajldardan koju ьş съкть. Uzun tyş өtti. Karanuj tyn kirdi. Surkuragan çыldыstar kojlydь.

113. Ermekterdi късытър alьgar. Onon ajdaась səstərdi съgara bicip alьgar.

Uulcak yyrenip çat.

Taňş kizi keldi.

At mantap çat.

Enem kөktөnip çat.

Işmekciler iшtep çat.

Kas çyzip çat.

Bala kozondop çat.

Us stol edip çat.

114. Baza №—degiñij-ok iş.

Ujlardып sydi kөptөdi.

Kolxoztъп fermazь асъldy.

Dojarkalar uj saap çat.

Bольшcыlar bozu tudup çat.

Pastux ujlardь съgara ajdap çat. Sydin siporatorgo evirip çat.

Onon sarçy edip çat.

115. Kuiscыndь късыrala katu səstөrin bir stolvik edip, çымзак səstөrin baza bir stolvikka съgara bicip alьgar.

Pioneerler.

Ojrot-Tura şkolындагь pioneerler gazetke material berdi.

Olor ondo тъnajda biciidi:

Bistin „Gornыj-Budenovets“ dep adangan ekinci pioneer-skij otrjad kolxozto maldып çаш balzып korgyr alarga sotsialistciceskij мөөрөjge kirizip çat. Pijonerler „Udarnik“ dep kolxoztъп 15 bozuun kөrip kiceerボльр тоjьпьна alьndy.

116. Bu киисъпдь висір қартаң тұнгактарын алдыңың сій жағындағы тәмдектегер.

Lager.

Kадын қазақында, Altaj өзинин кырларында ортоғында пionerдин lageri сөле берген қадыр қат. Ol lagerde орыс, altaj baldar нак віле болыр қадыр қат. Lagerde baldar га, koot. Karagajlar olordың erkelegendij byrlerile talвыр түгір қат. Baldar ondo қакшы амрап ала. Kyskyde deze қакшы yrenerler.

117. Bu stolbiktarda turgan səstərdin иесінде turgan tujuk tungaktardы војынъц қартаң езерине salынар edip kubultыгар.

1. кеп	2. въсак	3. таş
kap	kalbak	аръш
altap	krolik	kyreş
turap	kulak	тавъш
ujuktap	ədyk	kulaş
kozondop	emik	сурмеş.

118. Bu 117 №-degidij-ok iş.

1. saras	2. ot
cas	met
caras	bulut
us	kazat
ulus	къзыlgat
kijis	воронот

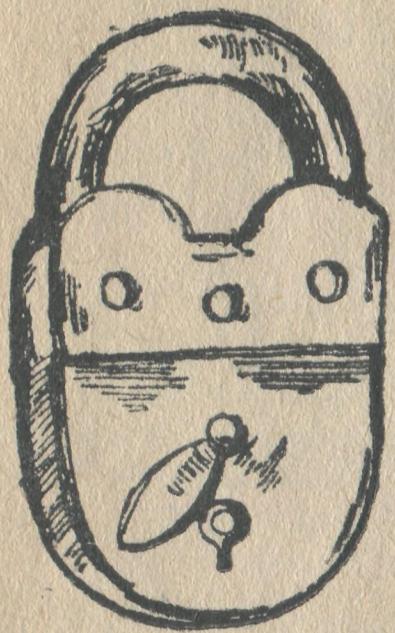
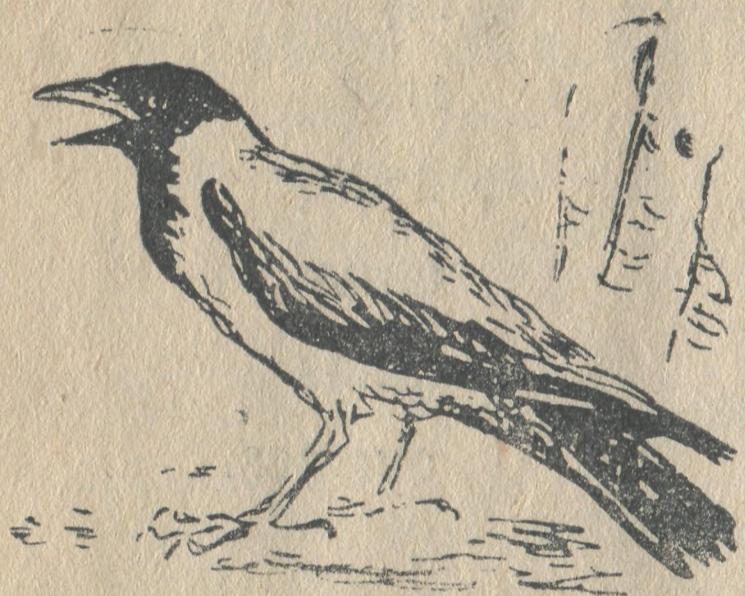
119. Bu səstərdi висір, ezerly tungak војынъц езерине solынар edip kubultыгар. Ezerly tungak војынъц қартаң езерине solынар ulanty kandyj bukvadan baştalatan emtir, аçыктап keryp alьgar. Onoң ol bukvанын алдына kөргүзы аյнса тәмдек turguzьгар.

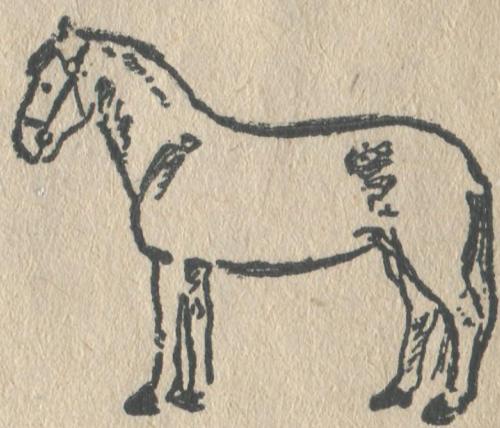
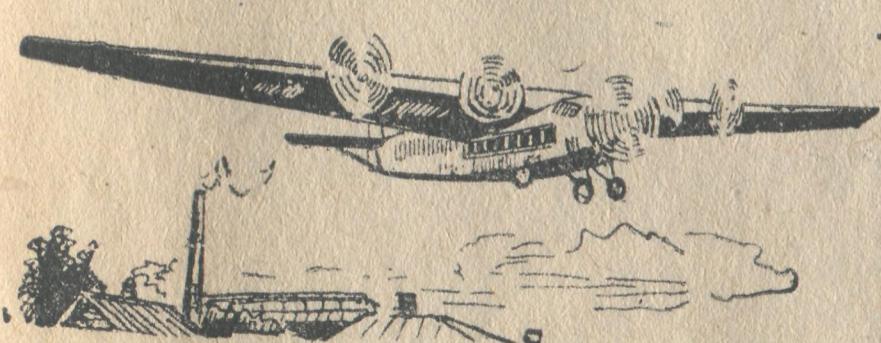
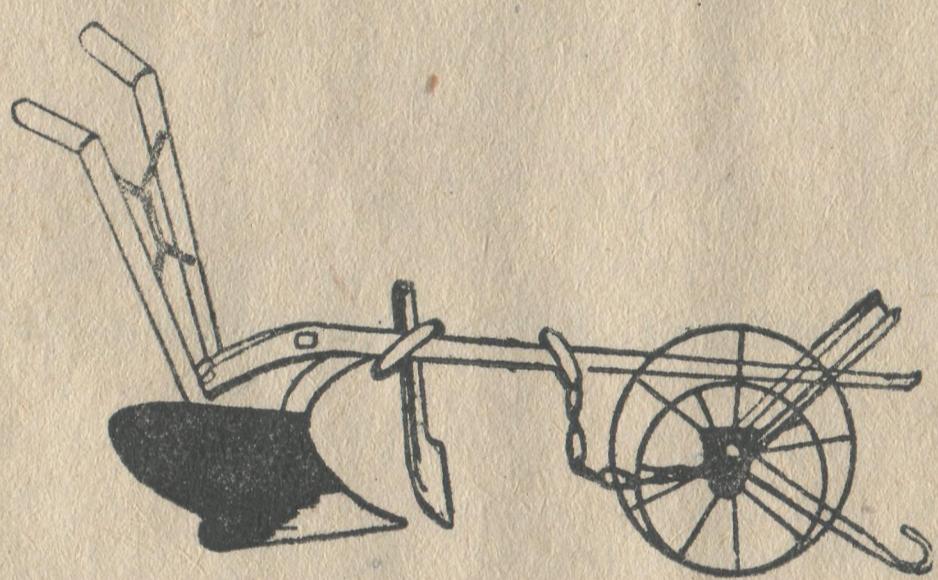
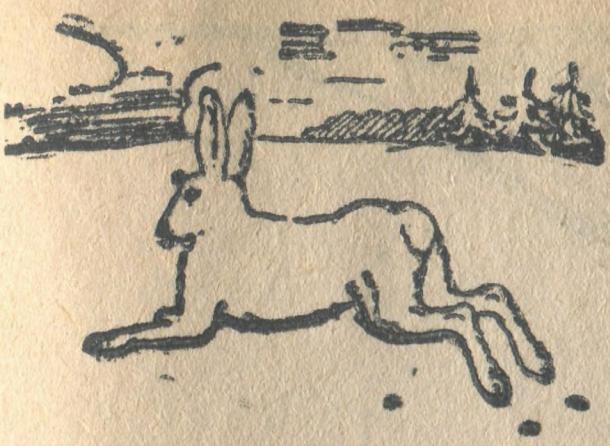
Kөргүры: *Balъk—balъg-ьт.*

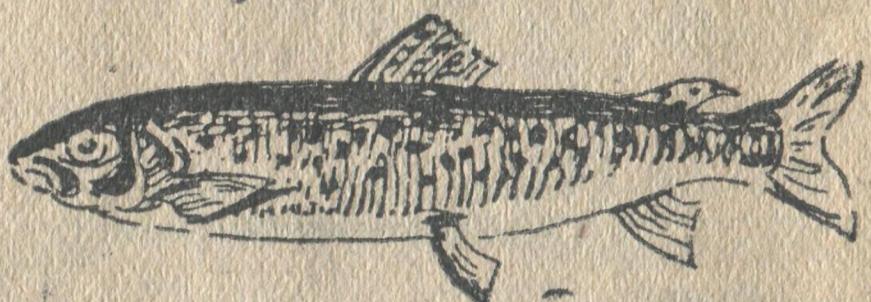
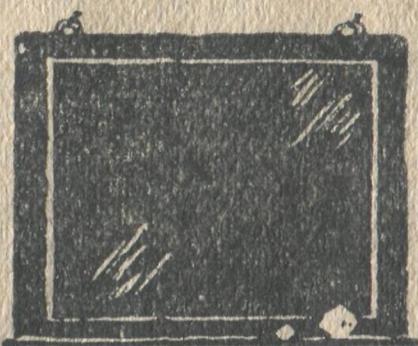
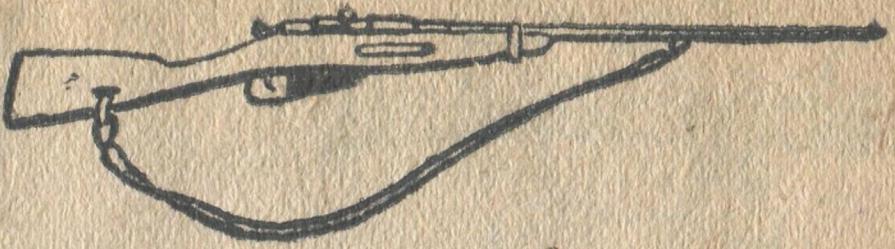
Kuzuk, sas, kalaş, tus, otъk, karandaş, kalъp, tarap, et, tut, tap.

120. (*Kontrol'nyj zadaca*). Bu тұнда құрап салған құрктардың
адын бағтаркызынаң исъпа қетре үсіп альгар.

Bu səstərdi sler çaspa! Üsicip boloғar-la?

BAZALЬKTARЬ.

Str.

1-къ klasssta yyrengenis katap өдөри	3
Surak ermek le къј ermek	5
Predmetti, опың өні вудуун опың канајыр турған сөстөр	7
Yngyr le tungak тавьштар	11
Katu la қымзак yngyrlер	13
Çart la tujuk tungaktar	15
Sөстин төзи le ulantъзь	17
Ezerly tujuk түнгектардың војьлың ezer çart tungaktаяна solьnary	19
P la B	19
K la G	20
T la D	21
S la Z	21
Ş la Z	22
Ulantълар	23
Sөстин төзи le ulantъзында yngyrlердин түңејлеzeri	26
Sөстин sogыltazь	29
Үrengenis katap өдөр taskaduularь	33
Kontrol'пъj zadaca	40

Ответственный редактор Хабаров П. С.

Технический редактор Кусургашев.

Сдано в набор 3 октября 1936 г. Подписано к печати 27 ноября 1936 г. Формат 62×94¹/₁₆. Тираж 2000. Печат. л. 2³/₄. Бум. л. 1,37. Печ. зн. в бум. л. 74784. Индекс У-н-12. Изд. № 1788. Заказ. 4574. Новосибирск., Типография № 1 ЗСКИК. Уполномоченного № 6193.